

PUBLICISTIČNA PREVODNA KRITIKA PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Silvana Orel Kos
Univerza v Ljubljani

1 Uvod

Prevodna kritika je institucionalizirana oblika prevodoslovnega in kritiškega diskurza. Po svoji dvojni predmetni naravi sodi v prevodoslovje in v literarno vedo, kadar je predmet kritiškega proučevanja umetnostno besedilo. Prevodna kritika reflektira družbeno-kulturni odnos do prevajalske tvornosti in skuša vplivati na nadaljnji razvoj prevajalske kulture. Temeljna pojma, (slovenska) institucionalizirana prevodna kritika in (slovenska) prevajalska kultura, povzemamo po prevodoslovcu Erichu Prunču (1998, 298), ki se je konec 20. stoletja na »institucionalizirano kritiko prevajanja« oziral šele kot na stvar razvoja v prihodnosti vzporedno s profesionalizacijo prevajalstva.

(Slovenska) prevodna kritika je tip diskurza in se deli na znanstveno-strokovno prevodno kritiko, ki se izvaja večinoma v poljubnem časovnem zamiku po objavi prevoda, in publicistično prevodno kritiko, ki se objavlja večinoma neposredno po izdaji prevodnega dela. Elemente prevodne kritike lahko vsebuje tudi spremna beseda ob objavljenem prevodnem besedilu. Posamezniki so se, predvsem v petdesetih letih, z analizo (pravopisnih) napak v prebranem delu večkrat oglasili v pismih bralcev. Z razmahom digitalne tehnologije, ki podpira objavo mnenjskih zapisov v elektronskih medijih je na začetku 21. stoletja vzniknila prevodna kritika bralcev *vox populi* brez poglobljenega prevodoslovnega oz. literarno-kritiškega vedenja, vendar z veliko zagnanosti in čustvenega naboja.

Publicistična prevodna kritika se uresničuje kot recenzija in publicistični prevodnokritiški članek, slednji pa se deli na publicistično kritiko kot literarno-estetsko interpretacijo (z elementi prevodne kritike) in publicistično prevodno kritiko. Publicistična prevodna kritika se objavlja v dnevnem ali periodičnem časopisnem

in revialnem tisku, prilogah ter v elektronskih virih in na spletnih straneh oziroma v družbenih medijih.

Recenzija je strokovno podprta sodba ali mnenje o kakovosti besedila in nudi iztočnice za interpretacijo besedila. S specifično izraženim odnosom do besedila bralca nagonja k branju (in nakupu) novo objavljenega literarnega prevoda ali, redkeje, odvrta od branja. Priobčene so v kratkem času po objavi dela, gledališke kritike lahko že naslednje jutro, prevodne kritike knjižnih objav pa zaradi časovno potratnega in intelektualno zapletenega dela zahtevajo več priprave. Ena od najpreprostejših pojavnih oblik prevodne kritike je recenzija prevedenega dela, vendar v njej ni prostora za poglobljeno analizo prevoda. Recenzije so pri bralcih priljubljene, zato so učinkovito sredstvo za prevodno osveščanje bralcev. Leta 1990 so v reviji *Literatura* objavili rezultate ankete, po kateri je bila po odstotkih anketiranih najbolj brana rubrika Robni zapisi, ki predstavlja recenzije knjižnih novitet, ki vključujejo tudi prevode tujih del; kar 60 % anketirancev je odgovorilo, da to rubriko redno prebirajo, 40 % pa včasih, med anketiranci pa ni bilo takega, ki ne bi nikoli prebral vsaj kake recenzije (Orel Kos 2002, 64). Zgovoren je tudi podatek, da so si bralci revije *Literatura* želeli predvsem več prispevkov v rubrikah, ki bi jih seznanjale prav s prevodno literaturo (Zadnja izmena, Prevodni esej, Prevodni blok), na drugo mesto pa so uvrstili tudi knjižne recenzije Robni zapisi (prav tam).

Kritiki, prevodoslovci ali bralci za preučevano povojno obdobje ugotavljajo, da v Sloveniji »ni in ni« prevodne kritike (npr. Bajt 1979, 1986, Gradišnik 1981, Orel Kos 1997, Stanovnik 1997, Mozetič 1997, Orel Kos 2002, Černe 2003, Ožbot 2010, Tomažič 2014, Schlamberger Brezar 2017).

2 Zgodovinski razvoj publicistične prevodne kritike po drugi svetovni vojni

Čeprav je prevodna kritika obstajala že v zgodnejših obdobjih (gl. poglavje *Prevajanje in literarne revije v drugi polovici devetnajstega stoletja*), bo ta prispevek orisal le obdobje po drugi svetovni vojni. Do sedemdesetih let 20. stoletja se je kakovost ciljnega besedila presojala skoraj izključno na osnovi dekontekstualizirane analize mikrostrukturnih prvin besedila in v luči apriornega, kategoričnega prevajalskega teoretskega pristopa. Po drugi strani je literarna kritika pogosteje izhajala iz najrazličnejših metaliterarnih kritičskih ali literarnoteoretskih pristopov, kot so npr. literarnozgodovinski, biografski, psihološki. Slovenska znanstvena prevodna kritika se je v teoretičnih nastavkih opirala na tuje prevodoslovne modele, ki so bili osnovani na prevodoslovnih pojmih, kot so ekvivalenca, učinek, funkcija, skopos prevoda, potujitev ali domačitev, opisna prevodna kritika, prevod kot interpretacija, perifernost in centralnost prevoda. V primerjavi z znanstveno prevodno kritiko je bil v socialističnem obdobju slovenski publicistični prevodnokritičski diskurz sicer pogostejši, vendar ni bil (dovolj) strokovno, kaj šele znanstveno utemeljen.

Zgodovinski razvoj tematike je zaradi dvojne narave prevodne kritike, tj. znanstveno-akademske in praktično-uporabne, treba opisati v ločenih sklopih. Prevodnokritiška veda oz. teorija se je začela razvijati v devetdesetih letih, ko je uporabna prevodna kritika glede na opaznost v preteklih desetletjih začela ginevati.

Glede na uporabljen delovni postopek in umestitev v širši prevodoslovni kontekst lahko publicistično prevodno kritiko na Slovenskem po drugi svetovni vojni razdelimo na naslednja okvirna obdobja:

Povojni čas–1975:	Publicistična prevodna kritika v časopisju
Obdobje 1975–1995:	Publicistična prevodna kritika v časopisju in revialnem tisku in razvoj strokovne prevodne kritike
Obdobje 1995–danes:	Prevodna kritika v tiskanih in spletnih medijih in razvoj znanstvene prevodne kritike

Ta prispevek se osredotoča na publicistično prevodno kritiko in diskurz o publicistični prevodni kritiki.

2.1 Povojni čas–1975

Po končnani drugi svetovni vojni se je obnovila in razmahnila založniška literarnoprevodna dejavnost. Tako kot dela nacionalne književnosti je tudi prevodna literatura lažje osvajala kupce in bralce s trženjskimi prijemi, kamor sodijo tudi ocene novo objavljenih del. Zavedanje o pomenu in funkciji prevoda in prevodne kritike se je v povojnem času začelo razvijati ravno s publicističnimi odzivi na prevedena literarna dela. V prvem povojnem desetletju je v prevodnokritiških refleksijah prevladovalo prepričanje ali upanje, da je prevod nadomestek izvirnega besedila, o čemer naj bi pričala gladkost jezikovne ubeseditve. Tako naziranje je izhajalo iz nižje dostopnosti izvirnih del za primerjalno prevodno analizo.

Eden prvih slovenskih publicističnih prispevkov z metakritiškim vpogledom v pomanjkljivo »jezikovn(o) kritik(o)« najdemo v zapisu B. U., slovenista in bohemista Borisa Urbančiča, objavljenem leta 1961 v reviji *Jezik in slovstvo*. Urbančič (1961, 205) opozarja na »skrajno pomanjkljiv jezik« izvirnih slovenskih objav in prevodov ter izpostavlja nezadosten jezikovni nadzor založb, ki se izgovarjajo na pomanjkanje lektorjev in odklonilen odnos avtorjev do lektoriranja del. Urbančič še ne razmišlja o nujnosti teoretičnih temeljev (publicistične) prevodne kritike, temveč o materialni in družbeni stigmatizaciji založb zaradi jezikovno nedovršenih objav: »Vendar ni dvoma, da bi se brž našla rešitev, če bi bila založba zaradi malomarnega odnosa do jezika svojih publikacij materialno ali moralno prizadeta. Najučinkovitejše sredstvo za to je javna kritika« (prav tam). Razmišljanje spremlja kratek izbor jezikovno neposrečenih povedi iz leto dni

starega prevoda češkega literarnega dela, verjetno zaradi negativne sodbe pa prevajalca sploh ne omenja. Neobvladovanje slovenščine je prevajalčevo osebno breme, Urbančič pa se tudi v sklepni misli obregne ob moralno odgovornost založbe do bralcev in slovenske kulture nasploh: »Če prevajalec ne obvlada slovenščine, je to konec koncev njegova stvar, če pa založba slab prevod izda, ni to podcenjevanje bralčevega občutka za jezik, ampak tudi pomanjkanje čuta za odgovornost, ki jo ima založba kot kulturna institucija« (prav tam, 206).

2.2 Obdobje 1975–1995

Leta 1975 je izšel v uredništvu Janka Modra prvi zbornik Društva književnih prevajalcev Slovenije in Društva znanstvenih in tehničnih prevajalcev Slovenije »Bled 75«, s čimer so bili postavljeni temelji za preglednejši strokoven diskurz o prevodoslovnih temah, vključno s prevodno kritiko.

V članku za *Slavistično revijo* Darko Dolinar (1977) podaja pregled dotodanjih svetovnih znanstvenih teoretičnih pristopov k literarnemu prevajanju in vlogo prevoda v primerjalni literarni zgodovini. Teorijo literarnega prevajanja umesti v literarno teorijo, saj je ne vidi kot »nadaljevanje tradicionalne prevajalske kritike« (prav tam, 291). V tradicionalno »kritiko prevajanja« prišteva teoretsko obarvane izjave, ki v svetovnem merilu izhajajo iz konkretnih prevodnih praks zvrstno raznorodnih besedil od antike dalje; vanjo Dolinar z omembo uvršča velik del slovenskih esejističnih prispevkov s prevajalsko tematiko, Paternostove znanstvene članke z začetka sedemdesetih, njeno jedro pa sestavljajo »kritike posameznih prevodov« (prav tam, 282), ki pa jih na tem mestu podrobneje ne razdela.

Prvi članek, ki se posveča prevodni kritiki, je proti koncu sedemdesetih let objavil Drago Bajt (1979) v *Naših razgledih* z naslovom »Prevodna praksa med teorijo in kritiko«, v katerem opozarja na mrtvilo prevodne kritike; vsebino članka pod naslovom »Prevodna kritika« objavi tudi leta 1986 v svoji zbirki kritik in esejev iz let 1971–1985. Bajt ugotavlja odsotnost prevodnokritiškega aparata in nasploh nerazvitost slovenske prevajalske kulture, saj je bila Slovenija tedaj še brez prevodoslovne publikacije ali zadevnih znanstvenih ustanov, osnove prevodoslovja niso bile vključene niti v študijske programe primerjalne književnosti ali jezikoslovja, prevajalska tvornost pa kljub večinskemu deležu knjižne produkcije v tedanji Jugoslaviji zato ni uživala niti ustrezne družbene ne materialne podpore (Bajt 1986: 156–157).

Na prevodne in jezikovne pomanjkljivosti prevodov je skozi osemdeseta opozarjal Janez Gradišnik. Njegovi prevodni kritiki v *Jeziku in slovtvu* z naslovoma »Neustrezen prevod« (1981) in »Nizka jezikovna raven naših prevodov« (1983) združujeta metakritiko prevajanja in mikrostrukturno primerjavo, sežeto iz nanizanih napačnih ali površnih prevedkov izvirnega besedišča, tudi vsega odstavka, nerodne skladnje, pravopisnih

napak in nerodnosti, in predlaga ustrežnejši prevod za literarna prevoda, ki sta izšla leta 1979. Oba prispevka sta primera aktualnega, čeprav ne recenzijsko hitrega odziva na novi prevodni literarni deli. Gradišnik ugotavlja pomanjkanje »jezikovnih ocen prevodov« (1981, 209) in omeni tri dejavnike, ki časovno, čustveno in prostorsko otežujejo publicistično prevodnokritičko tvornost: »napor« pri izdelavi analize, »zamere pri prevajalcih« in jemanje »časopisom veliko prostora« (prav tam). Kljub temu se zavzema za vsaj periodično objavljane kritik kot »nujno potreben korektiv površnim, nezanesljivim prevodom, ki se samovšečno razprezajo v našem prevodnem slovstvu, če nikoli ne doživijo kritike« (prav tam). Gradišnik se zaveda, da njegova kritika izpostavlja samo »slabosti prevoda« z začetka besedila, in je kot taka »do neke mere neobjektivna ali vsaj nepopolna«, vendar vidi smoter kritike ravno v izpostavljanju napak (prav tam, 213). Gradišnik zahteva dovršenost prevoda, ki ga zmore vrhunski prevajalec z dolgoletno prakso (prav tam). V drugem prispevku poudari, da bi zaradi osebne prizadetosti večji učinek od splošnih jezikovnih prispevkov imela ravno pogostejša prevodna kritika, poleg prevajalcev pa bi kritika zdramila ves založniški aparat z lektorji, uredniki in založniki, »ki so sokrivi za jezikovno pomanjkljive prevode« (Gradišnik 1983, 200); Gradišnik v obeh kritičkih ocenah med bibliografskimi podatki, ki so zabeleženih v opombi pod črto, navede tudi ime lektorja kot soodgovornega za jezikovno slab prevod.

Bajt (1979, 186) kot prvi predstavi sodobni znanstveno-teoretični model prevodne kritike (tujega avtorja) v svoji zbirki literarnih (prevodnih) kritik in esejev v eseju pod naslovom »Prevodna kritika«, prvotno objavljenem v obliki članka »Prevodna praksa med teorijo in kritiko« (1979). Model povzame po temeljnem prevodoslovnem delu slovaškega jezikoslovca Antona Popoviča *Teória umelečkého prekladu* iz leta 1975, v katerem Popovič predstavi tri glavne funkcije prevodne kritike. Postulativna funkcija se kot pomembno normativno merilo na eni strani opredeljuje z reprezentativnostjo besedila v izhodiščnem literarnem sistemu, na drugi strani pa z izpolnjevanjem kriterijev kakovosti in relevantnosti za ciljni literarni sistem. Na ta način prevodni kritik najprej ugotovi literarno vrednost izvirnega dela in njegov pomen za ciljni kulturni prostor. V zvezi s parametrom reprezentativnosti tedanje kulturne politike Bajt opozori na občasno »zelo vprašljiv izbor iz književnosti jugoslovanskih narodov, pa tudi tretjega sveta« (1986, 159). Z analitično funkcijo je opredeljen prevajalec postopek, ki temelji na prevajalčevem poznavanju obeh jezikov, njegovi sposobnosti slogovne interpretacije obeh besedil in seznanjenosti z izhodiščno in ciljno literarno tradicijo. Prevodni kritik besedilo analizira in ugotovi, ali je prevod kot »funkcijski izrazni nadomestek« resnično »optimalna« različica izvirnika. Popovičeva operativna funkcija je zastavljena široko in osvetljuje sprejem in delovanje književnega prevoda v ciljnem literarnem sistemu, pri čemer so za Popoviča »najpomembnejše tiste naloge, ki s sinhronega vidika opisujejo literarno situacijo, z diahronega pa literarni razvoj, se pravi, da mora prevodni kritik soditi prevod predvsem z gledišča literarne situacije doma, z gledišča vloge in naloge prevoda v razvojnem in

bralnem kontekstu domače literature« (prav tam, 160). Bajt Popovičev normativno-opisni prevodnokritiški pristop pozneje uporablja v svojih zapisih o prevedeni literaturi.

Teoretični nastavki prevodne kritike so bili navzoči v marsikaterem dotedanjem slovenskem delu s prevajalsko tematiko in medbesedilno analizo, vseeno pa se je strokovno-znanstveni diskurz o prevodni kritiki začel zlagoma razvijati šele v osemdesetih, še posebej pa v devetdesetih, nekako z osamosvojitvijo Slovenije, ko so se povečale možnosti in potrebe po politično neodvisni, strokovni in institucionalizirani prevodni kritiki.

2.3 Obdobje 1995–danes

To relativno dolgo obdobje se je v prvem desetletju začelo s povečanim znanstvenim zanimanjem za proučevanje in standardizacijo predvsem publicistične prevodne kritike. Na začetku novega stoletja se je prevodnokritiški diskurz prek digitalizacije tiskanih virov prenašal na splet, kjer se je razmahnila tudi populistična prevodna kritika, ki ob kritični masi vpliva na delovanje založb. Od konca prvega desetletja 21. stoletja se v tiskani in spletno dostopni periodiki okrepi publicistična prevodna kritika v obliki krajših (navadno brez karakterizacije prevoda) in daljših recenzij ter strokovnih prevodnih kritik. Skozi vse obdobje je čedalje bolj opazna posredniška vloga založb, ki bijejo svoj boj za obstanek tako na račun dobrih kot slabih prevodov ter okrnjenega jezikovnega nadzora nad prevodi. Od leta 2015 dalje se založništvo in prevodnokritiški diskurz čedalje bolj prenašata na splet, vplivneži pa so lahko generatorji strokovnega prevodnokritiškega diskurza.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev je leta 1996 organiziralo delovno srečanje na temo kriterijev literarnega prevajanja, v okviru katerega so sodelujoči predstavili prispevke, ki so obravnavali teoretične in konkretne pristope k prevajanju književnih del, pa tudi prispevke, ki so tematizirali prevodnokritiški diskurz. Predstavljene vsebine so bile objavljene leto dni pozneje v 21. prevajalskem zborniku Društva slovenskih književnih prevajalcev v uredništvu Majde Stanovnik. Nike Kocijančič Pokorn (1997) poda sežet zgodovinski pregled tujih teorij prevajanja, po katerih književni prevajalec ravna ali v katerih najde potrditev za svoj prevajalski pristop. Primer idejnega preoblikovanja ponazori z zgledom slogovnega in vsebinskega preoblikovanja dela *Hlapec Jernej in njegova pravica* Ivana Cankarja (prav tam, 7–8) v prevodu Lojzeta Adamiča iz leta 1926. Sklene, da je zaradi raznorodnosti in številčnosti teorij prevajanj nesmiselno izpostavljati edino pravo oz. dobro teorijo, kot je tudi vsled te pluralnosti »brezplodno razpravljati, kakšen naj bi bil 'pravi oz. dober prevod', saj ni »objektivnih kriterijev za 'dober' prevod literarnega besedila« (prav tam, 9). Avtorica predlaga berilo temeljnih teoretičnih del, na katera bi se lahko sklicevali slovenski prevajalci in prevodni kritiki oz. prevodni teoretiki, kritik pa naj bi se od

»preskriptivnega in normativnega ocenjevanja prevoda« preusmeril k opisni analizi prevodnih premikov (prav tam, 9–10.)

Silvana Orel Kos (1997) predstavi pregled slovenskih recenzij prevodov v slovenščino v časopisu *Naši razgledi* oz. *Razgledi* od leta 1952 dalje, tj. od prvega leta izhajanja do leta 1996, in v literarni reviji *Literatura* od leta 1989 dalje (izsledki Orel Kos (1997) torej osvetljujejo zgoraj odmerjeno prevodnokritičsko obdobje do leta 1995). Avtorica najprej ugotavlja umestitev recenzij in krajših kritik prevedenih del; te so bile v prvih desetih letih izhajanja *Naših razgledov* objavljene pod različnimi rubrikami, v šestdesetih pa je bila uvedena posebna rubrika z nekajvrstičnimi podatki o novo izdanih delih z omembo prevajalca, a brez sodbe o prevodu, razen v primeru znanih prevajalcev, katerih prevode so komentirali z olepševalnimi frazami. V petdesetih in šestdesetih letih so bili recenzenti praviloma moški, večina pa se je tudi sama ukvarjala s pisateljstvom in prevajanjem. Od konca šestdesetih do skoraj konca osemdesetih let je bila prevodna kritika v *Naših razgledih* skoraj neopazna. Kot možne vzroke za to odsotnost kritičskih besedil lahko navedemo tiste, ki jih že najdemo v Gradišnikovem (1983) razmišljanju. Kritičski fokus se je prestavil na filmsko in likovno kritiko, v posebnih rubrikah so predstavljali domačo prozo in poezijo in dnevne gledališke kritike, recenzije izvorno tujih gledaliških dram pa niso vključevale sodb o prevodu. Po 40 letih izhajanja je bil dvotednik leta 1992 preimenovan v *Razgleda*, v različnih rubrikah pa so vnovič začeli objavljati recenzije oz. kritike prevedenih del v dolžini med 300 in 400 besedami, med ocenjevalci je bilo zaslediti imena tedaj mlajše kritičske generacije. V reviji *Literatura* so v letih od 1989 do 1996 objavljali recenzije v dolžini okrog 200 besed v posebni rubriki, med recenzenti in recenzentkami so bili absolventi primerjalne književnosti, novinarji, uredniki, pesniki, manj pa je bilo prevajalcev. V *Razgledih* je bil prevajalec vselej naveden med bibliografskimi podatki, v *Literaturi* pa manj dosledno. Delno anonimizirani so bili tudi recenzenti, ki so bili navedeni zgolj s kraticami tako v posameznih recenzijah *Naših razgledov* kot tudi v prvem letu izhajanja *Literature*. Silvana Orel Kos (1997, 65–67) po kriterijih (ne)vidnosti prevajalca razporedi publicistične recenzije in publicistične kritike prevedenih del od skrajnega položaja, ko ocenjevalec analizira besedilo, kot da bi imel opraviti z izvirnikom, do druge skrajnosti, ko govori samo še o prevodu, tj. o napakah v prevodu. Prvi tip prevodne ocene, ki je bil še posebej pogost v *Literaturi*, ne omenja niti prevajalčevega imena. V drugem tipu je prevajalec naveden med bibliografskimi podatki, vendar je literarni slog komentiran, kot da bi pripadal izvirnemu delu. V tretjem tipu je prevod omenjen s površinskimi, večinoma olepševalnimi floskulami, kot so *gibkost/gladkost/tekočnost prevoda, lep/mojstrski/skrben/uspešen/tekoč prevod* ali pa je prevajalec v metonimnem odnosu do kakovosti prevoda, npr. da je že njegovo ime *jamstvo* za ustrezen prevod. V četrtem tipu, tj. krajših publicističnih kritikah, je dovolj prostora za primerjavo prevoda z izvirnikom, v kateri so osvetljeni pristopi k prevajanju izbranih vidikov izvirne ubeseditve in ponazorjeni s posameznimi zgledi. V petem tipu

recenzent analizo prevoda opre na posredni prevod v njemu razumljivem jeziku, kar lahko zaradi izbranega prevajalskega pristopa v enem ali drugem prevodu specifično zamakne kritiški fokus. V šestem tipu recenzent izrazi veselje nad dostopnostjo reprezentativnega izvirnega dela v slovenskem prevodu, ki je navadno tudi večje opravljeno ali pa se mu zaradi pomena prezre tudi kakšna slabost. Fokus sedmega, najredkeje opaženega tipa prevodne kritike, nista avtor in izvirno delo, temveč prevajalec in njegov prevod. Slabim prevodom so v petdesetih nekaj več pozornosti namenjali v *Naših razgledih*, kjer so kritiki in razočarani bralci presojali prevod z vidika ciljnojezikovne oz. pravopisne ustreznosti, grobih logičnih, slogovnih in terminoloških zdrsov brez primerjave z izvirnikom, v primerjavi z izvirnikom ali (tudi) s prevodi v druge jezike. Med opaženimi prevodnimi elementi so bili tudi spremenjeni naslovi, do katerih so bili recenzenti v obeh pregledanih korpusih recenzij kritični, negativni oceni ali hvali ni ušlo slovenjenje različnih kategorij kulturnospecifičnih elementov (lastna imena, pojmi, navedki), uvajanje pogovornega in substandardnega jezika zlasti v gledaliških prevodih pa so recenzenti videli kot *pogumno, a koristno dejanje*. Silvana Orel Kos v sklepu ugotovi, da je delež prevodne kritike od petdesetih let upadal, spreminjal se je literarnokritiški pristop, kar govori tudi o poklicnem ozadju recenzentov, med katerimi so bili na začetku večinoma aktivni prevajalci.

Kenda (1997) recenzijo prevoda obravnava z vidika avtorja kritiškega zapisa. Opozarja na »spolzka tla kritike«, saj je recenzija besedilna vrsta s pičlo odmerjenim obsegom, obenem pa mora biti privlačna za bralca, torej ne sme biti »čustveno distancirana« ali znanstvena, vsekakor pa primerno strokovna in objektivna. Pri recenzentih tistega časa opaža, da se prevodnega dejstva ne zavedajo ali pa prevodu namenjajo kratko in nepoglobljeno, tudi negativno površno, oceno (prav tam, 69). Avtor poudari, da mora publicistična kritika sloneti na celostni analizi besedila, ne samo na delu prevoda ali izbranih vidikih, kot je to lahko predmet znanstvenih razprav (prav tam). Kenda problematizira (ne)zmožnost publicistične prevodne kritike pri prevajalskih pristopih, ki rezultirajo v specifičnih ali precejšnjih besedilnih spremembah, npr. pri dramskih besedilih, namenjenih uprizoritvi, ali oblikovno specifični literarni vrsti, npr. pri prepesnitvah lirike, in meni, da je za tovrstna razsojanja o deležih (po)ustvarjalne tvornosti »bolj pristojna« splošna literarna kritika, prevodni kritiki pa se upirajo tudi jezikovno in sporočilno zapletena prozna dela (prav tam, 70–71). Kenda predlaga, da prevodna kritika vključuje nazoren, vzorčen primer napačno uporabljene prevajalske strategije, a tudi mesta, kjer je taista strategija ustrezna, ugotovitve pa bi strnil v splošno oceno pogostnosti hudih napak in njihov vpliv na besedilo kot celoto (prav tam, 72). Kenda sklene, da mora biti prevodni kritik literarno razgledan, jezikovno kompetenten v obeh jezikih, za kakovostno oceno pa mora »izvirnik res dobro poznati /.../, saj bi primerjava prevoda z izvirnikom od besede do besede, od stavka do stavka zahtevala preveč časa«, jasna izhodišča prevodne kritike pa naj bi skupaj oblikovali kritiki, prevajalci in znanstveniki (prav tam).

Majda Stanovnik (1997) ugotavlja, da prevodna literatura ni deležna toliko sprotnih kritičskih ocen kot izvirna slovenska literarna produkcija. Vsekakor je več kritičske dejavnosti ob prevodih svetovne literature, ki pa je osredotočena na »pisanje o izvirniku«, kar je posledica še vedno splošno razširjenega prepričanja, da je prevod enak izvirniku, obenem pa to pomeni podcenjevanje njegove vloge v ciljni kulturi (prav tam, 73). Kot pomemben vir podatkov o prevodu avtorica izpostavi v tistem času pogoste pogovore s prevajalcem ali urednikom. Kritikovo nalogo vidi v ugotavljanju ustreznosti prevajalčeve izbire sredstev v obnovitvi ali ponovnem pisanju izvirnika. Za razliko od Kende Majda Stanovnik meni, da ima kritik zaradi oblikovnih značilnosti najbolj jasna izhodišča v prevajanju vezane poezije, prozna in dramska besedila pa kritiku nudijo manj zanesljiva vrstna določila. Kot Kenda tudi Majda Stanovnik poudarja nujno, da ima kritik literarnoteoretično in jezikoslovno znanje, pomembno pa je tudi poznavanje prevajalčevega prevajalskega pristopa (Stanovnik 1997, 76). Pristop k temeljiti kritiki (ki napisana zdaleč presega obseg publicističnih prevodnih kritik) ponazori s tremi modeli že obstoječih znanstveno-strokovnih prevodnih študij: pri prvem modelu z analizo prevajanja izbranih jezikovnih prvin v starejšem slovenskem prevodu angleške romantične balade ugotavlja razlike na mikro- in makrostrukturni besedilni ravni in kontrastivno relevantne razlike med jezikoma. Drugi model je osnovan na primerjalni jezikovni analizi prvega odstavka oz. osmih stavkov starejšega ruskega romana v štirih slovenskih prevodih iz obdobja približno 80 let, v katerih ugotavlja ujemanja in razhajanja posameznih prevodov z izvirnikom, a brez upoštevanja literarnega konteksta celotnega besedila. Tretji pristop temelji na večplastni primerjalni analizi mnogopomenske parodije modernističnega romana v povojnih prevodih v štiri različne jezike, kritik pa ugotavlja, kateri prevod je najbolj ekvivalenten izvirniku in izpelje splošne sodbe o prevajalskih zmožnostih in družbeno-kulturnem kontekstu posameznih prevajalcev (prav tam, 74–77). Majda Stanovnik sklene, da je vsaka od obravnavanih metod približno enako »zanesljiva ali tvegana«, uspeh kritičske analize pa je odvisen od kritičkove prodornosti in smisla za povezovanje ugotovitev (prav tam, 77).

Z novim tisočletjem se je nadalje okrepil slovenski znanstveni prevodoslovni diskurz, ki začrta celosten pristop tudi k razvoju prevodne kritike. Štefan Vevar (2000) izoblikuje poseben pristop k vrednotenju prevedenega besedila v svoji monografiji *Temeljni aspekti in principi teorije literarnega prevajanja*.

Silvana Orel Kos (2002) v neobjavljeni doktorski disertaciji analizira prevodno-kritičski diskurz glede na besedilne vrste, izpostavi značilnosti prevodnokritičske kompetence in predstavi besedilnoanalitični pristop k celostni prevodni kritiki. Aplicira ga na roman *Mag* Johna Fowlesa v prevodu Ksenije Dolinar, prejemnice Sovretove nagrade. Ugotovitve Silvane Orel Kos (prav tam, 213–220) kažejo pravopisno ustrezen prevod, na diskurzivni ravni pa opaza povečano konkretizacijo in ekspresivnost, nevtralizacijo heterogenega govora, zlasti opazno pa je razloženo prevajanje frazemov.

Urška P. Černe v eseju o prevodni kritiki (2003) izhaja iz ugotovitve, da za razliko od prevodnokritičskih analiz v strokovni literaturi revijalna in časniška prevodna kritika ni pogosta in je zaradi svoje redkosti tudi povod za »razžalitve«. Avtorica izpostavlja, da naj bo strokovna prevodna kritika »čim manj subjektivna in čim bolj podkrepljena s primeri ponujenih ustrežnejših rešitev, ob uporabi mehkejšega tona, distanciranega ali razumevajočega« (prav tam, 219) in želi ugotoviti, ali je mogoče znanstveni prevodnokritičski model prenesti v publicistično prevodno kritiko v tiskanih ali elektronskih medijih. Med mnogoštevilnimi prevajalskimi teorijami prevodni kritik lahko izbere najbolj prepričljivo ali zbir najbolj prepričljivih; prevajalec sicer prevzame odgovornost za prevodne rešitve, vendar določene spremembe v besedilo vnesejo »uredniki, založniki, lektorji ali celo korektorji« (prav tam, 227). Zagovarja vrednotenjski pristop in meni, da za »žanr javne prevodne kritike« deskriptivni pristop ni primeren (prav tam, 229). Ugotavlja, da je slovenska prevodna kritika zastopana v Zbornikih DSKP, premalo pa je »(o)dkrite prevodne kritike« v časopisu in specializiranem revijalnem tisku. Černe vidi razloge za pičlo publicistično prevodno kritiko »na strani nezainteresiranih uredništev revij, neprimernem načinu nagrajevanja in v individualnih odločitvah posameznih avtorjev« (prav tam, 230).

2.3.1 Vox populi

Z digitalnimi tehnologijami za množično uporabo je v zadnjih letih pred začetkom 21. stoletja globalno razširjeni komunikacijski prostor začelo uporabljati vse več posameznikov in interesnih skupin tudi za izmenjavo mnenj o književnih novostih in poljudni prevodni kritiki, npr. na portalih Mojster prevodov (1997–2011) mn3njalnik (od leta 1999 dalje). Med temi je največ odziva doživela in še doživlja fantazijska literatura, ki s svojimi kompleksno tvorjenimi besedilnimi svetovi nagovarja množice bralcev, filmske ustvarjalce in razvijalce računalniških iger. Po izidu prvega prevoda trilogije *Gospodar prstanov* J. R. R. Tolkiena leta 1995 je bila publicistična prevodna kritika z analizo prevodnega pristopa in založniške politike (Kenda 1997) natisnjena še v periodičnem tisku. Že čez pičlih nekaj let se je okrepil ljubiteljski prevodnokritičski diskurz v spletnih klepetalnicah, forumih in spletnih straneh ljubiteljev žanrske literature, ki je spremljal prevajanje in izdajo Tolkienove trilogije in serije o Harryju Potterju J. K. Rowling. Zaradi neizpolnjevanja založniških finančnih obveznosti je Jakob J. Kenda, prevajalec prvih petih delov serije angleške pisateljice J. K. Rowling, prekinil sodelovanje, založba Epta pa je sklenila pogodbo z Brankom Gradišnikom, ki mu prevajanje fantazijskega žanra ni bilo tuje, saj je v letih 2002–2003 izšel njegov prevod Tolkienove trilogije s spremno besedo uporabljenega prevajalskega postopka. Člani Slovenskega Tolkienovega društva Gil-galad, ki že od leta 1998 združuje ljubitelje Tolkienovih del, so se skušali aktivno vključiti v izgradnjo besedišča; bralci in prevajalci, npr. na spletni strani

Mojster prevodov, pa so izražali mešane odzive na Gradišnikov prevajalski pristop in specifične prevedke. Navdušeni bralci Kendovih prevodov o Harryju Potterju so bili že ob najavi novega prevajalca nejevoljni zaradi bojazni, da bo prekinjena kontinuiteta prevajalskega pristopa in da bo Gradišnikov prevod neustrezen, še posebej v luči tega, da je Gradišnik že pred prevajanjem izrazil apriorno odklonilen odnos do literature, ki uživa množično priljubljenost. Že ob predstavitvi prevedenih strani za pokušino in po izidu Gradišnikovega prevoda šestega dela sage leta 2007 so se vrstile večinoma negativne objave *vox populi* na forumih in spletnih straneh ter odzivi nanje v javnih sredstvih obveščanja. Forumske kolumne slovenskih ljubiteljev so bile naslednjo leto zbrane v *Zbirki kritik Gradišnikovega prevoda šeste knjige Harry Potter* (Harry Potter Slovenija 2007). Kolumnisti, domači v besedilnem svetu, ki ga je v slovenščini ustvarjal Jakob J. Kenda, so z različnimi kompetencami prevodne analize izhajali iz mikrobeseidilne kritiške analize (sorodne postopkom v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja), ki je imela elemente pravopisne lekture, primerjave z izvirnikom in prejšnjimi prevodi, nekateri so dodajali tudi prevodne rešitve, ki so jih oblikovali v skladu s svojimi prevajalskimi in jezikovnimi kompetencami. Izpostavljali so semantične napake, jezikovno-slogovne zdrse, ki so jih razbirali v, po njihovem mnenju, izumetničeni mešanici arhaizirane in obenem poulične jezikovne zvrsti, rabi slogovno ali časovno zaznamovanih slovničnih struktur, novotvorjenkah, za katere je Gradišnik uporabljal kompleksne besedotvorne postopke. Očitali so mu tudi neupoštevanje terminoloških rešitev iz prejšnjih prevodov, kar naj bi na makrobeseidilni ravni prineslo manjšo vsečnost likov, besedilnega sveta in okrnjen bralni užitek zaradi bolj zapletenega upovedovanja, ki bralcem, željnim zgodbe, ovira tekoče branje in jih opozarja, da so v prevedenem besedilu, ne pa v Potterjevem besedilnem svetu. Gradišnik je svoj prevajalski pristop in izbrane besedotvorne postopke zagovarjal v spremljajočem *Pojasnjevalniku* z geslovníkom in jih primerjal s prevodi Jakoba J. Kende, v katerih je zaznaval težnjo po prirejanju. Kocmut (2006) in *Harry Potter Slovenija* (2007) sta opozorila tudi na pomanjkljivo prevajalsko kulturo, saj naj bi prevajalec v *Pojasnjevalniku* izražal omalovažujoč odnos do bralcev in diskvalificiral prejšnjega prevajalca, kar je bilo v očeh kritikov ocenjeno kot neprofesionalno in nesprejemljivo. Zaradi tako močnega odziva bralcev, podpore sorodnih bralnih skupnosti v drugih državah in stečaja založbe Epta je založba Mladinska knjiga odkupila avtorske pravice in leta 2007 objavila šesti del franšize Harry Potter v prevodu Jakoba J. Kenda. Pri Mladinski knjigi je leta 2008 izšel njegov prevod sedmega dela, ponatis prvih petih delov, leta 2016 pa tudi osma knjiga (gl. tudi poglavje *Prevajanje fantazijk*).

2.3.2 (Tiskani in) elektronski mediji

Leta 2005 je začel izhajati dvomesečnik *Bukla*, brezplačna revija »o dobrih knjigah«, katerega jedro sestavljajo uredniško izbrane recenzije in oglaševalske predstavitve novih

izdaj domačega in tujega leposlovja ter družbeno-humanističnega tiska, predstavljajo izstopajoče avtorje in dela ter opozarjajo na razmere v založništvu in knjigotrštvu. Od konca leta 2009 v sodelovanju z Društvom slovenskih književnih prevajalcev objavljajo rubriko »Pobliski v prevode«, z enim prispevkom na številko, ki širše bralstvo v tiskanih izdajah in s prostim dostopom na spletu seznanjajo s postopki in rezultati prevodnokritičnega dela. V prispevkih s približno 800–1000 besed delavci in ustvarjalci s področja prevajanja, prevodoslovja, literarne kritike, založništva (nekateri avtorji so aktivni tudi na več področjih) različno tematizirajo prevodno kritiko. Posamezni avtorji predstavljajo teoretična izhodišča prevodne kritike (npr. opredeljevanje glede zvestega ali svobodnega, grdega ali lepega prevoda), svoje prevajalske pristope, oris svojega prevodnokritičnega modela ponazorijo z vrednotenjem enega ali več književnih prevodov, izpostavijo pa tudi subjektivnost prevodnokritičnega diskurza. V nekaterih zapisih najdemo poročila o delovanju Društva slovenskih književnih prevajalcev, položaj in izobraževanje prevajalcev. Obravnavana dela so običajno navedena z naslovom in imenom prevajalca. Postopki prevodne analize so različni; vse od glasnega branja celotnega prevoda ob spremljanju izvornika in izboru reprezentativnih zgledov (Černe 2014), prek analize večjega števila vzorčnih zvez, povedi ali odstavkov (npr. Stabej 2010, Grošelj 2011, Strsoglavec 2011, Divjak 2012, Pogačnik 2012, Simoniti 2014), do vrednotenja prevedenega dela na osnovi ene same povedi (Fišer 2013). Ob analizi konkretnih primerov največkrat iz izvornika in prevoda avtorji prispevkov v tej rubriki osvetlijo presežno vrednost ali zgrešenost izbranega prevajalskega postopka ali prevajalskih strategij, pri spodrseljajih podajo, po svojem mnenju, boljše prevodne ustreznice. Obravnavana dela so novi prevodi kakovostnega leposlovja, največ jih je iz angleščine, zastopanost drugih jezikov je odvisna od jezikovnih kompetenc ocenjevalcev. Med pozitivno vrednotenimi lastnostmi so največkrat izpostavljene slogovne značilnosti, kot so uspešno prevedene besedne igre, prvine humorja ali duhovitosti, zvrsti primerno prevajanje kulturnospecifičnih referenc, še zlasti pri nominirancih za Sovretovo nagrado so izpostavljeni uspešni postopki za zapletene izvorne stavčne strukture, večplastnost sloga, upoštevanje raznoterosti jezikovnih registrov, pripovednih postopkov, avtentičnost in naravnost jezikovnega izraza ter izvorni postopki oblikovanja novotvorjenk. V prevodnokritičnih zapisih leposlovja, ki izpostavljajo prevodne spodrseljaje, je pogosto opaženo, da splošen prevajalski postopek težki k pojasnjevanju ali specifični interpretaciji, kar na makrobesedilnem nivoju zaniha v specifično smer dojemanja besedilnega sveta in karakterizacije likov. Poleg pomenskih napak, ki jih vselej ne moreta odkriti lektor ali urednik, pa sta kot najpogostejša hiba izpostavljena dobesedno prevajanje kolokacij, kar ima za posledico nenaraven jezikovni izraz, in pravopisne napake, ki kažejo nepoznavanje slovenskega pravopisa ali neustrezen jezikovni pregled prevoda.

Od leta 2014 dalje so predstavljeni tudi krajši prevodnokritični zapisi članov strokovne komisije za nominirance stanovskih prevajalskih nagrad Društva slovenskih

književnih prevajalcev. V prevodnih kritikah, tudi za nominirance stanovskih nagrad, se avtorji ne bojijo uporabiti stigmatiziranih sumativnih vrednotenjskih izrazov, kot so *gladko in lahkotno tekoče prevedeno, kot da beremo izvornik*, vendar temu vselej sledi ponazoritev jezikovne ali slogovne kategorije, na katero se navezuje okrasni prilastek. Poleg splošnega vrednotenja prevodnega postopka in rešitev utemeljitve članov strokovne komisije čedalje pogosteje vsebujejo tudi ponazoritvene primere uspešnih prevodnih rešitev. S tem se težišče prevodnokritičskih zapisov z izpostavljanja prevajalskih spodrsrljajev pomembno prenaša na seznanjanje bralcev s posrečenimi prevajalskimi prijemi. V *Buklinih* »Pobliskih« so redno predstavljeni pogovori s prejemniki stanovskih nagrad Društva slovenskih književnih prevajalcev in drugih prevajalskih nagrad, izdaje temeljnih prevodoslovnih monografij Društva slovenskih književnih prevajalcev, in projekti, ki pripomorejo k večji vidnosti prevajalcev.

Mnogi avtorji prevodnokritičskih zapisov (npr. Ožbot 2010, Schlamberger Brezar 2017) izpostavijo pomanjkanje prevodne kritike. Martina Ožbot (2010) v »Pobliskih v prevode« v teoretičnem razmisleku o publicistični prevodni kritiki izpostavlja težave in meje prevodne kritike, ki je »zamudno in v intelektualnem pogledu zahtevno početje – sicer govori o tekstih, a hkrati neobhodno odraža tudi kritikova stališča, okus, profesionalno usposobljenost (ali njeno pomanjkanje) in včasih predsodke.« Posledice prevodno pomanjkljive ocene v revialni recenziji ponazarja v nadaljevanju opisani primer s prevodom *Mlekarja* Anne Burns. Subjektivnost ali različna profesionalna izhodišča ponazarjata publicistični oceni prevoda romana *Štefica Cvek* Dubravke Ugrešić v dveh medijih. Medtem ko Tomažič (2010) v *Pogledih* meni, da je prevod Višnje Fičor »odličen in za različne jezikovne registre dojemljiv slovenski prevod hrvaškega izvornika«, pa Đurđa Strsoglavec (2011) v *Buklinih* »Pobliskih v prevode« po izpostavitvi pomenskih in slogovnih napak sklene, da bi bilo bolj smiselno še malo počakati na odličen prevod.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev in prispevki v »Pobliskih v prevode« so bili dvakrat udeleženi v stanovsko polemiko, ki je izhajala iz publicističnega prevodnokritičskega diskurza dveh reprezentativnih anglo-ameriških leposlovnih del. Grošelj (2011) je v prispevku za rubriko želela prikazati opisno primerjavo slovenskih besedil *Jonat(b)ana Livingstona Galeba* Richarda Bacha v prevodu Janeza Gradišnika iz leta 1974 in novega prevoda Dušana Ogrizka iz leta 2011. Na osnovi vzorčnih odlomkov je izpostavila razlike v ubeseditvah in sklenila, da je novejši prevod razlagalen, kar vpliva na specifično dojetje sloga in besedilnega sveta; Grošelj na osnovi spremne besede predvideva, da je prevod tako prirejal, ker je bil prvenstveno namenjen šolskim bralcem (Grošelj 2011). Bajt (2011a) se je v *Pogledih* konkretnje opredelil glede neustreznosti Ogrizkovega prevajalskega pristopa, osvetlil založniško ozadje in razkril, da naj bi bil nov prevod posledica neuspešnega dogovarjanja med dediči dela Janeza Gradišnika in založbo Mladinska knjiga. Polemika se je nadaljevala v pismih bralcev z neprijetnimi osebnimi in stanovskimi obračunavanji, ki niso imela več opravlja z neposredno prevodno kritiko.

Spletni medij *Pogledi*, del istoimenskega štirinajstdnevnika za umetnost, kulturo in družbo časopisne družbe *Delo*, je bil projektno financiran v letih od 2010 do 2016. V rubriki s publicističnimi kritiškimi zapisi so bile objavljene recenzije s področja humanistike, družboslovja in leposlovja ter recenzije filmske in gledališke umetnosti, v pismih bralcev pa je bilo leta 2011 več odzivov na zgoraj omenjeno prevajalsko polemiko v zvezi z novim prevodom romana Richarda Bacha. Recenzije knjižnih izdaj so vsebovale tudi druge bibliografske podatke, maloštevilne pa so bile ocene del slovenskih avtorjev. Navedki so bili v ocenah uporabljeni za ponazoritev vsebine družbeno-humanističnih del, domnevno so bili vzeti iz slovenskih prevodov, a brez navedenih strani, le-te pa so praviloma navedene v prevodnokritičkih zgledih.

Avtorji kritik v *Pogledih* so bili literarni kritiki in teoretiki, prevajalci, literarni ustvarjalci, uredniki, publicisti, akademiki, mnogi v več funkcijah hkrati. Nekateri so redno komentirali prevod: odlike prevoda so pohvalili na kratko, konkretnije pa so se posvetili prevajalskim spodrslijajem. Publicistične kritike novih publikacij na slovenskem trgu v *Pogledih* so bile redko zgolj prevodne kritike, takih je nekaj v zvezi s semantično, terminološko ali sploh jezikovno šibkimi prevodi družboslovnih in humanističnih del (npr. Šušteršič 2013). Literarne kritike so vsebovale naslednje elemente prevodne kritike: izjave o reprezentativnosti prevodov in diskurz, ki se je v različnem obsegu dotikal razmerja med izvirnikom in prevodom. Redko je bila uporabljena zgolj sumativna oznaka o kakovosti prevedenega dela, npr. *odličen/skrben prevod*; če že, potem je bila to pohvalna ocena prevoda za odrsko uprizoritev ali neleposlovnega dela, silno redko za leposlovje (npr. Vrbnjak 2013a za prevod avtobiografskega romana *Moja družina in druge živali* Geralda Durrella). Splošna pozitivna ocena prevoda (npr. Širca 2011, Simoniti 2011, Tomažič 2014) je navadno podana v zadnjem odstavku in je podkrepljena z navedbo slogovnih prvin, ki so pomembne za izvirnik in jih prevajalec še posebej uspešno prenese v prevod, dvojno avtorstvo slogovnih značilnosti je jasno izpostavljeno: *natančen in tekoč prevod izvirnega sloga; izvirniku povsem enakovreden sočen in berljiv prevod; briljantno, elegantno preveden slog; nadvse sočna verzija izvirnika; iskrivo, žlahten prevod, ki obranja /.../; slabemu slogu zvesto sledi prevod*; opozorijo tudi na slogovne rešitve, ki celo prekašajo izvirnik: *v prevodu ne izgubi čisto nič /.../, kvečjemu doda še kakšen /.../*. Pozitivne kritike so redko ponazorjene s posrečenimi prevodi v katerem koli delu prispevka, največkrat so take predstavitve deležne recenzije antičnih del ali na sploh poezije (npr. Grošelj 2013, Vrbnjak 2013b). V sklepnem odstavku so omenjene ali ošvrknjene redke pomanjkljivosti prevoda (npr. Bajt 2011b, Vrščaj 2012, Geršak 2012), praviloma gre za pomanjkljiv lektorski pregled, ne prevajanje izvirnega sloga: ciljno besedilo *bi bilo, ne glede na izvirnik, treba še malce izbrusiti; bi bil potreben natančnejši jezikovni pregled; prevodu ni kaj očitati, banalnih zatipkanin pa je /.../* ali z dopustno zvezo *kljub mestoma okornemu prevodu /.../*. Več kritikov (npr. Bajt 2011b, Renko 2011, Vrščaj 2011a, Vrščaj 2011b) opozori, da pravopisne pomanjkljivosti prevoda niso prevajalčeva odgovornost,

ampak vseh, ki so prevod poklicno brali pred natisom, in so rezultat nedoslednih založbenih deležnikov, npr. *uredniški in lektorski zdrsi; težki časi za založništvo*. Opažena je bila tudi kritika, ki v prevodu izpostavi posrečeno prevajanje določenega slogovnega vidika, obenem pa opozori na dobesedno prevajanje izvirne stave (Zabel 2012).

Pogoste ali pomembne prevodne slabosti so izpostavljene v osrednjem delu prispevka (npr. Vrščaj 2011a, Vrščaj 2011b). Ponazorjene so z izborom relevantnih posameznih zvez ali povedi iz prevoda in praviloma s predlogi ustrežnejših rešitev, redko so navedene tudi izvirne formulacije. Splošni oznaki kakovosti prevoda sledijo področja, kjer se kažejo spodrsaljaji, med najpogosteje opaženimi hibami je jezikovna oz. pravopisna neustreznost zaradi dobesednega prevajanja: nedoumljive leksikalne zveze (npr. lažni prijatelji) in zapletene ali težko razumljive sintaktične formulacije, semantične napake zaradi nerazumevanja. Dobeseden prevod izmaliči dojemanje izvirnega, npr. tekoče berljivega sloga: *nerodno dobeseden, ne dobiš občutka o slogu*. Pomanjkljivosti zlasti reprezentativnih del so pospremljene s čustvenimi komentarji obžalovanja (npr. Berger 2011, Vrščaj 2011a): *škoda za delo, za založbo; delo ni navdušilo; na žalost omadeževan* (prevod); *žal mestoma moti /.../*.

Če sklenemo, recenzije prevedenega leposlovja v *Pogledih* so vključevale elemente prevodne kritike. Pogosto so bile izpostavljene posrečeno prevedene slogovne značilnosti, ponazoritve s konkretnimi primeri pa so bili deležni jezikovno napačni ali neustrežni prevodi, ki so bili posledica direktnega prevajanja in neustreznega uredniško-lektorskega pregleda. Kritiki so poudarjali pomen širše delovne skupine, vpete v izdelavo prevoda, opozarjali pa so tudi na vse slabši položaj slovenskih založb.

Elektronski medij www.ludliteratura.si izdaja Literarno-umetniško društvo Literatura od leta 2010 dalje. Poleg spoznavanja in spodbujanja domače in tuje literarne produkcije razvija tudi diskurz o literaturi, kamor se uvrščajo tudi prevodne kritike, ki so objavljene v rubrikah Kritika, komentar, Robni zapisi, Trampolin, v katerih najdemo doslej okrog 1000 prispevkov. V letih od 2012 do 2016 so recenzije prevedenih del maloštevilne; večinoma najdemo čustveno razgibane ocene otroških in mladinskih knjig urednice Gaje Kos, od začetka pogosto brez navedbe prevajalca, založbe ali letnice izida. Občasno objavijo tudi izraze navdušenja nad prevodno ubeseditvijo uveljavljenih prevajalcev (Štesl 2022 o prevodu Boštjana Gorenca-Pižame, Justin 2021 o prevodu Suzane Koncut). Od leta 2015 dalje kritike in robne zapise objavlja več mladih literarnih kritikov, vendar je od začetka zelo malo kritike prevedenih del, če se ta pojavi, gre ponavadi za oceno prevodov otroške literature in stripov. Bibliografski podatki recenziranih prevedenih del so navedeni, redko pa so tudi prevodno ovrednoteni, in še takrat zgolj sumativno. Prva prevodna kritika s pozitivno oceno besediščno inovativnega prevoda poezije je objavljena leta 2017 (Urša Zabukovec o prevodu Andreje Kalc pesnika Velimira Hlebnikovega). V nadaljnjih prevodnih kritikah z izpostavitvijo uspešnih slogovnih rešitev največkrat ni jasno, ali mladi kritiki izpeljejo oceno iz primerjave z izvirnikom ali

ne. Od leta 2020 dalje posamezni kritiki, ki imajo izkušnje s prevajanjem, komentirajo prevajalski pristop, tudi prek izjav v spremni besedi, navajajo že prevedena dela istih avtorjev in izpostavljajo duhovite jezikovne formulacije v nekaterih slovenskih prevodih otroške oz. mladinske literature. Novejši kritiki (Katja Štesl, Zarja Vršič, Urša Zabukovec) znajo uporabiti tudi elemente prevodnokritičkega aparata.

Aleksandra Kocmut, lektorica, pisateljica, pesnica in prevajalka, na Facebookovi spletni strani *Pravipis*, imenovani po njenem pravopisnem priročniku *Pravipis: zbirka pogostih pravopisnih kavljcev z nekaj napotki za brskanje po e-slovarjih* iz leta 2012, od leta 2013 dalje objavlja in komentira »Ljubke zmote« (zatičke), pravopisne napake, besediščne zagate v reklamah, dnevnem časopisju, recenzijah in oglaševalskih besedilih založb. Od leta 2014 dalje pogosteje obravnava pravopisne zdrse v prevodih žanrske literature (ki je na spletnem portalu priporočilne literature pogosto uvrščena med Dobre knjige) manjših ali tudi priznanih slovenskih založb. Namen spletne strani *Pravipis*, ki je brezplačna »mentorirnica«, je opozarjati in po možnosti odpraviti napake, ki jih največkrat v že lektoriranih besedilih spregledajo različni poklicni profili jezikovnega nadzora in poznavalci slovenskega jezika. V zapisu aprila leta 2017 poroča, da je zaradi tega deležna obtožb.

V objavah oktobra in novembra 2019 je Aleksandra Kocmut na spletni strani *Pravipis* v več lektorskih in prevodnokritičkih opažanjih opozorila na pravopisno, slogovno in pomensko neustrezen prevod z Bookerjevo nagrado nagrajenega romana Anne Burns *Mlekar*, ki ga je prevedla in založila Matejka Križan v svoji založbi Lynx, ki tiska po naročilu. Zapisom Aleksandre Kocmut in komentarjem sledilcev sta sledili prevodni kritiki v *Mladini* in burni odzivi sledilcev na spletni strani Damjana Zorca, ki je objavil daljši seznam pomenskih, slovničnih in slogovnih napak v prevodu. Glavne poudarke in razmislek o usposobljenosti prevajalcev, založništvu in vlogi knjižnic pri izbiranju knjižničnega gradiva sta prispevali Maja Kraigher in Dušanka Zabukovec (2020) v *Bukli*. Resnici na ljubo bi bila šibkost prevedenega dela lahko izpostavljena že takoj po izidu, saj je bilo delo recenzirano v rubriki »Prevedeno leposlovje« v 150. številki *Bukle* september-oktober 2019 (Rugelj 2019), v katerem pa na napake v prevodu ni bilo opozorjeno.

Damjan Zorc, diplomirani anglist in prevajalec, kot vplivnež (gl. Bizjak Zabukovec 2017: 269) na družbenih omrežjih komentira družbeno in kulturno dogajanje. S prevajalskimi izkušnjami pridobljeno znanje in pravopisnimi zdrsi v slovenskih objavah in prevodih je prva leta seznanjal svoje sledilce, ocene knjig in bralne sezname žanrske in reprezentativne literature pa je začel pogosteje objavljati leta 2015, ko je bil bolj medijsko izpostavljen: s posnetki o podnaslavljanju, pogovori o knjigah v Konzorciju, na televiziji. V začetku leta 2020 je Zorčeva objava slabih prevodnih rešitev romana *Mlekar* sprožila precejšen odziv sledilcev, med katerimi so znani delavci kulturnega življenja s področij prevajanja, lektoriranja, urednikovanja, lektoriranja itd.

Publicistična prevodna kritika v elektronskih medijih, naj bo strokovna ali ljubiteljska, je odmevna. (Vsaj delno) zabrisana identiteta bralcem elektronskih medijev oz. sledilcem zapisov omogoča bolj množično zastopanje vidikov, izpostavljenih v mnenjskih odzivih.

3 Prihodnost prevodne kritike

Glede na število novo izdanih prevodnih del bo prevodne kritike in prevodnih kritikov vselej premalo. Literarni kritiki, zlasti mladi, ki so brez prevodoslovne izobrazbe, potrebujejo ustrezno profesionalno usmeritev. Dobrodošle so prevodnokritiške delavnice, kot jih je leta 2019 organizirala Urška P. Černe v okviru festivala Pranger. Publicistični kritiki si lahko pomagajo z obstoječo tujo in slovensko prevodoslovno literaturo, uporaben pa bi bil prevodnokritiški učbenik, ki bi strnil prevodoslovna znanja o prevajalskih in prevodnokritiških pristopih, prevajalskih strategijah, podal vzorčne primere prevodnih kritik s pozitivno in negativno ovrednotenimi kategorijami. Zlasti pomembno se zdi, da tak priročnik skuša podati objektivne smernice za vrednotenje izbranega prevajalskega pristopa in s tem povezane jezikovne realizacije glede ne literarno zvrst in v odnosu na ciljne bralce. Eden od priročnikov, ki lahko da koristne namige tudi prevodnim kritikom, je delo *Vrvohodska umetnost prevajanja* Štefana Vevarja (2013).

Veliko pomanjkljivosti, na katere opozarja prevodna kritika, lahko odpravi kakovostna lektura in uredniški pregled. Obstajajo pa tudi možnosti za dodaten prevajalski nadzor. Fišer (2011) poudari, da je še pred prevodno kritiko »potrebna tudi prevajalska samokritika«. Na pomanjkanje te retrogradno opominja utemeljena in objektivna prevodna kritika; v slovenski prevodni dejavnosti je bilo od začetka 21. stoletja nekaj takih primerov s premajhno prevajalsko samokritiko s širšo odmevnostjo. Zabukovec (2018, 40) namesto prevodne kritike predlaga *prevodno lekturo* stanovskih kolegov: »Pripomore tudi h kakovosti prevoda: prevajalec prevod svojega kolega bere drugače kot lektor ali urednik, najde in prepozna zdrse, ki jih prva dva verjetno ne bi. In najpomembnejše: ker delo še ni natisnjeno, je napake mogoče odpraviti. Takšno prevajalsko sodelovanje bi blagodejno vplivalo na prevajalsko srenjo, prežeto s samotarstvom in tekmovalnostjo.«

4 Zaključek

Prevodna kritika se je po drugi svetovni vojni pojavljala kot aparat kakovostnega nadzora nad prevodi in izvajala v okviru časopisnega in revijalnega tiska, od leta 1975 dalje v obliki strokovnih prispevkov in zlasti po letu 1995 tudi v obliki znanstveno-raziskovalnega dela. V novem tisočletju se publicistična prevodna kritika seli tudi v elektronske medije. Po pregledu recenzij od povojnega časa dalje ugotavljamo, da se ponavlja precej vsebinskih elementov publicistične prevodne kritike: opozarjanje na pravopisne napake,

okoren, dobeseden prevod, težnjo po pojasnjevanju, slabo opravljeno lektorsko delo in odgovornost založb pri izdajanju oporečnih prevodov.

Publicistična prevodna kritika je dosegljiva širšemu bralstvu in lahko vpliva na bolj ozaveščeno branje prevedene literature. Digitalna tehnologija od začetka 21. stoletja omogoča bralcem, da tudi sami prispevajo svoje navdušene, a pogosto strokovno pomanjkljive poglede na prevedeno literaturo, vplivajo na izdajo novih prevodov, v primeru organiziranih ljubiteljskih društev žanrske literature pa želijo in se trudijo tudi sami prispevati prevodne rešitve. Ob aktivnejših bralcih postaja vidnejša tudi dejanska vloga založb, ki glede na svojo velikost in vpliv s specifičnimi prevajalskimi projekti podpirajo ali zavirajo kakovostno prevajalsko produkcijo. Prevodna kritika vpliva na razvoj prevodne kulture in se odraža v založniški dinamiki.

Objektivna prevodna kritika literarnih besedil je poleg samih prevodov pomemben vir o kakovosti opravljenega prevajalskega dela, vidno izpostavi prevajalce kot ustvarjalce prevodnih besedil. Tako prevodna kritika kot nagrade, ki temeljijo na prevodni kritiki, prispevajo k prepoznavnosti prevajalskega poklica in prevodoslovja. Kot nadzorni instrument spodbuja prevajalce in druge deležnike v založniškem procesu h kakovostnemu in etičnemu opravljanju svojega poklica. Tako znanstvena kot publicistična prevodna kritika prispevata h krepitvi prevodne kulture v sistemu literarnokritičnega diskurza in slovenske družbe na sploh.

5 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Prevajanje in literarne revije v drugi polovici devetnajstega stoletja / Društvo slovenskih književnih prevajalcev skozi čas / Prevajanje fantazijk

Bibliografija

- Bajt, Drago. 1979. »Prevodna praksa med teorijo in kritiko.« *Naši razgledi*, 1. februar 1979, 552–554.
- Bajt, Drago. 1986. *Zapisi na robovih*. Maribor: Založba Obzorja.
- Bajt, Drago. 2011a. »Drobiz za Prešernovega nagrajenca.« *Pogledi*, št. 11, 25. maj 2011. <https://pogledi.delo.si/druzba/drobiz-za-presernovega-nagrajenca>.
- Bajt, Drago. 2011b. »Barvasta spirala v stekleni kroglici.« *Pogledi*, št. 1/2, 12. januar 2011. <https://pogledi.delo.si/kritika/barvasta-spirala-v-stekleni-kroglici>.
- Berger, Aleš. 2011. »Bizarno.« *Pogledi*, št. 3, 26. januar 2011. <https://pogledi.delo.si/kritika/bizarno>.
- Bizjak Zabukovec, Branka. »Spletna promocija oz. Digitalni marketing.« V *Založniški standardi: kakovostno izdajanje knjig v Sloveniji*, uredili Andrej Blatnik, Miha Kovač in Samo Rugelj, 292–299. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Černe, Urška P. 2003. »Drsljiva tla prevodne kritike: kritik in prevajalec sta eno.« *Sodobnost* 67, št. 2: 218–232.
- Černe, Urška P. 2014. »Pobliski v prevode.« *Bukla* 99, 2. april 2014. <https://www.bukla.si/revija-bukla/pobliski-v-prevode-2.html>.
- Divjak, Igor. 2012. »Prevoda dveh zagrizenih pesniških brezbožcev.« *Bukla* 74–75, 8. februar 2012. <https://www.bukla.si/revija-bukla/prevoda-dveh-zagrizenih-pesniskih-brezbozcev.html>.
- Dolar, Darko. 1977. »Vprašanja o prevajanju v literarni vedi.« *Slavistična revija* 25: 277–292.
- Fišer, Srečko. 2011. »Prevajalska kritika in samokritika.« *Bukla* 69, september 2011. <https://www.bukla.si/revija-bukla/prevajalska-kritika-in-samokritika.html>.
- Fišer, Srečko. 2013. »Dober začetek je pol uspeha.« *Bukla* 95–96, 20. november 2013. <https://www.bukla.si/revija-bukla/prevajalska-kritika-in-samokritika.html>.
- Geršak, Ana. 2012. »Bilo je nekoč v Argentini.« *Pogledi* št. 7, 11. april 2012. <https://pogledi.delo.si/knjiga/bilo-je-nekoc-v-argentini>.
- Gradišnik, Janez. 1981. »Neustrezen prevod.« *Jezik in slovstvo* 26, št. 6: 209–213.
- Gradišnik, Janez. 1983. »Nizka jezikovna raven naših prevodov.« *Jezik in slovstvo* 28, št. 6: 200–201.
- Grošelj, Nada. 2011. »Jonat(h)an Livingston Galeb: primerjava dveh prevodov.« *Bukla* 62–63, februar – marec 2011. <https://www.bukla.si/revija-bukla/jonathan-livingston-galeb-primerjava-dveh-prevodov.html>.
- Grošelj, Nada. 2013. »O krivičnosti človeške usode.« *Pogledi*, 11. februar 2013. <https://pogledi.delo.si/knjiga/o-krivicnosti-cloveske-usode>.
- Harry Potter Slovenija. 2007. *Zbirka kritik Gradišnikovega prevoda šeste knjige Harry Potter*, uredila HPSLO.com in Odbor za kvaliteten prevod knjig o Harryju Potterju. https://zivagovblog.com/wp-content/uploads/2007/06/zbirka_kolumn_branje.pdf.

- Justin, Martin. 2021. »'Med sencami v Hadu globinah.'« *LUD Literatura*, 14. januar 2021. <https://www.ludliteratura.si/kritika-komentar/med-sencami-v-hadu-globinah/>.
- Kenda, Jakob J. 1997. »Spolzka tla kritike prevoda.« *V Kriteriji literarnega prevajanja. Prevajanje in terminologija: 21. prevajalski zbornik*, uredila Majda Stanovnik, 69–72. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Kocijančič Pokorn, Nike. 1997. »Teoretične osnove za kritično vrednotenje prevoda.« *V Kriteriji literarnega prevajanja. Prevajanje in terminologija: 21. prevajalski zbornik*, uredila Majda Stanovnik, 5–11. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Kocmut, Aleksandra. 2006. »Pisma bralcev.« 16. oktober 2006. <http://www.mojster.si/?kaj=pisma&id=211>.
- Kraigher, Maja in Dušanka Zabukovec. 2020. »Škodljivi prevodi.« *Bukla 152*, 5. februar 2020. <https://www.bukla.si/revija-bukla/skodljivi-prevodi.html>.
- Mozetič, Uroš. 1997. »Splošni in posebni problemi prevajanja angleških in ameriških leposlovnih besedil v slovenščino.« *V Književni prevod*, uredila Meta Grosman in Uroš Mozetič, 57–73. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Orel Kos, Silvana. 1997. »Recenzije prevodov.« *V Kriteriji literarnega prevajanja. Prevajanje in terminologija: 21. prevajalski zbornik*, uredila Majda Stanovnik, 63–68. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Orel Kos, Silvana. 2002. »Kritika prevajanja v teoriji in praksi.« Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani.
- Ožbot, Martina. 2010. »Pobliski v prevode.« *Bukla 58*, oktober 2010. <https://www.bukla.si/revija-bukla/pobliski-v-prevode.html>.
- Pogačnik, Barbara. 2012. »Kako modre so cvetke in kje bi nasedel parnik.« *Bukla 76*, 4. april 2012. <https://www.bukla.si/revija-bukla/kako-modre-so-cvetke-in-kje-bi-nasedel-parnik.html>.
- Prunč, Erich. 1998. »Kultura prevajanja in samobitnost 'malih' kultur.« *V Jezik za danes in jutri: zbornik referatov na II. kongresu Društva za uporabno jezikoslovje Slovenije, Ljubljana, 8. – 10. oktober 1998*, uredila Inka Štrukelj, 292–299. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- Renko, Manca G. 2011. »Recesijski prestiž.« *Pogledi*, 16. februar 2011. <https://pogledi.delo.si/knjiga/recesijski-prestiz>.
- Rugelj, Samo. 2019. »Anna Burns. MLEKAR, prevod Matejka Križan.« *Bukla 150*, september-oktober 2019: 12.
- Schlamberger Brezar, Mojca. »Ta hitri prevod knjige Bernarda Friota Histoires pressées – Ta hitre zgodbe.« *Bukla 131*, 5. april 2017. <https://www.bukla.si/revija-bukla/ta-hitri-prevod-knjige-bernarda-friota-histoires-pressees-ta-hitre-zgodbe.html>.
- Simoniti, Veronika. 2014. »Godle in kažini.« *Bukla 100*, 21. maj 2014. <https://www.bukla.si/revija-bukla/godle-in-kazini.html>.
- Stabej, Jože. 2010. »Žongliranje s 30 iglami.« *Bukla 60–61*, december 2010 – januar 2011. <https://www.bukla.si/revija-bukla/zongliranje-s-30-iglami.html>.

- Stanovnik, Majda. 1997. »Presoja prevoda ob vzorčnem odlomku.« V *Kriteriji literarnega prevajanja. Prevajanje in terminologija: 21. prevajalski zbornik*, uredila Majda Stanovnik, 73–78. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Strsoglavac, Đurđa. 2011. »Štefica Cvek in cesarski sladokusec po skoraj tridesetih letih.« *Bukla 71*, november 2011. <https://www.bukla.si/revija-bukla/stefica-cvek-in-cesarski-sladokusec-po-skoraj-tridesetih-letih.html>.
- Simoniti, Vid. 2011. »Lucidno in pikro o sodobnikih.« *Pogledi*, 30. december 2011. <https://pogledi.delo.si/knjiga/lucidno-pikro-o-sodobnikih/>.
- Širca, Alen. 2011. »Podoba, ki jo lahko naredi samo en človek, se ne dotakne nikogar.« *Pogledi*, 27. september 2011. <https://pogledi.delo.si/knjiga/podoba-ki-jo-lahko-naredi-samo-en-clovek-se-ne-dotakne-nikogar/>.
- Štesl, Katja. 2022. »Stripovska metafikcija.« *LUD Literatura*, 30. maj 2022. <http://www.ludliteratura.si/kritika-komentar/stripovska-metafikcija/>.
- Šušteršič, Janez. 2013. »Uničeno s prevodom.« *Pogledi*, 6. oktober 2013. <https://pogledi.delo.si/knjiga/uniceno-s-prevodom/>.
- Tomažič, Agata. »Entlanje, štepanje in hepiend.« *Pogledi*, 14. julij 2010. <https://pogledi.delo.si/knjiga/entlanje-stepanje-hepiend/>.
- Tomažič, Agata. »Bogovi so padli na Poljsko.« *Pogledi*, 24. september 2014. <https://pogledi.delo.si/knjiga/bogovi-so-padli-na-poljsko/>.
- Urbančič, Boris. 1961. »Namesto jezikovne kritike.« *Jezik in slovstvo* 6, št. 6: 205–206.
- Vevar, Štefan. 2000. *Temeljni aspekti in principi teorije literarnega prevajanja*. Ljubljana: Študentska založba.
- Vevar, Štefan. 2013. *Vrvohodska umetnost prevajanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Vrbnjak, Eva. 2013a. »Nebesa na Krfu.« *Pogledi*, 14. avgust 2013. <https://pogledi.delo.si/knjiga/nebesa-na-krfu/>.
- Vrbnjak, Eva. 2013b. »Metafizika športa.« *Pogledi*, 1. oktober 2013. <https://pogledi.delo.si/knjiga/metafizika-sporta/>.
- Vrščaj, Tina. 2011a. »Gobavci Evrope.« *Pogledi*, 11. maj 2011. <https://pogledi.delo.si/knjiga/gobavci-evrope/>.
- Vrščaj, Tina. 2011b. »Vredno branja – in lekture.« *Pogledi*, 3. avgust 2011. <https://pogledi.delo.si/knjiga/vredno-branja-lekture/>.
- Vrščaj, Tina. 2012. »Prijetne človeške slabosti.« *Pogledi*, 14. junij 2012. <https://pogledi.delo.si/knjiga/prijetne-cloveske-slabosti/>.
- Zabel, Blaž. 2012. »Strašljiva analiza človeške narave.« *Pogledi*, 17. februar 2012. <https://pogledi.delo.si/knjiga/strasljiva-analiza-cloveske-narave/>.
- Zabukovec, Urša. 2017. »Zakonitost čistega časa, ki vodi ozvezdja.« *LUD Literatura*, 11. maj 2017. <https://www.ludliteratura.si/kritika-komentar/zakonitost-cistega-casa-ki-vodi-ozvezdja/>.
- Zabukovec, Urša. 2018. »Prevodna lektura.« *Bukla 141*, 11. september 2018. <https://www.bukla.si/revija-bukla/prevodna-lektura.html>.

PUBLICISTIČNA PREVODNA KRITIKA PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

V poglavju je predstavljen pregled publicistične prevodne kritike in razvoja diskurza o publicistični prevodni kritiki na Slovenskem od zgodnjih 50. let prejšnjega stoletja do danes. Vsebina je obdelana v treh obdobjih. V prvem obdobju, od povojnega časa do leta 1975, so posamezne izjave o prevodni kritiki vključene v časopisne recenzije. Recenzije o novih prevodih na slovenskem trgu vsebujejo sumativne izjave o prevodni kakovosti, v negativnih ocenah pa so večinoma izpostavljene pravopisne napake. V letih od 1975 do 1995 prevajalsko aktivni avtorji objavljajo prve strokovne članke o vlogi prevodne kritike. Negativne kritike knjižnih novosti ali novejših del so obdelane v publicističnih prevodnokritičkih prispevkih. Obdobje od leta 1995 dalje je prevodnokritičsko razgibano. Okrepi se strokovni in znanstveni diskurz o publicistični prevodni kritiki. Publicistična prevodna kritika z razvojem digitalnih tehnologij in elektronskih virov postaja vse bolj dostopna in v laični različici tudi učinkovito orodje organiziranih bralcev, ki zmorejo vplivati na založniške odločitve. Ves čas od prvih omemb v 50. letih prejšnjega stoletja do danes prevladuje laično in strokovno mnenje, da je prevodne kritike v Sloveniji premalo.

JOURNALISTIC TRANSLATION CRITICISM AFTER THE SECOND WORLD WAR

The chapter presents an overview of journalistic translation criticism and the development of the discourse on journalistic translation criticism in Slovenia from the early 1950s to the present day. During the first period, spanning the post-war era through to 1975, sporadic statements on translation criticism are included in newspaper reviews. Reviews of Slovene literary translations contain general remarks about the quality of the translations, with negative assessments focusing on target-text linguistic inadequacy. Between 1975 and 1995, translators (many of whom were authors themselves) publish the first specialized articles on the role of translation criticism. Negative assessments of recently published translations are presented in journalistic articles. The period from 1995 onwards sees translation criticism in diverse forms, and research and specialized discourse on journalistic translation criticism is strengthened. With the development of digital technologies and electronic resources, journalistic translation criticism has now become increasingly accessible and, in its lay version, an effective tool in the hands of organized readers who manage to influence publishers' decision-making. Throughout the entire period covered in the chapter, the prevailing lay and professional opinion is that there is not enough translation criticism in Slovenia.